

ФУТУРОЛОГІЧНИЙ КОНГРЕС
РОЗПОВІДІ ПРО ПІЛОТА ПІРКСА
ГОЛЕМ ХІV
ФІАСКО

П'ЯТ
И К Н
И Ж Я

Л Е М
О В Е

Серію «П'ятикнижжя Лемове» засновано 2016 року

Stanisław Lem
Kongres futurologiczny.
Opowieści o pilocie Pirxie.
Golem XIV.
Fiasko

© Barbara Lem and Tomasz Lem, 2016

www.lem.pl

Книжку видано за підтримки Польського Інституту у Києві

У четверту книгу «П'ятикнижжя Лемового» увійшли такі знакові твори польського фантаста, як романи «Футурологічний конгрес», «Голем XIV» і «Фіаско», а також цикл «Розповіді про пілота Піркса». Незалежно від того, чи письменник розповідає про наше з вами «галуциногенне» майбутнє (роман-гротеск «Футурологічний конгрес»), чи передурчає суперкомп'ютеру розтлумачити походження, сутність і майбутнє людини (роман-лекція «Голем XIV»), чи посилає зореліт «Евридіку» для контакту із цивілізацією системи Дзета Гарпії (філософський роман «Фіаско»), — його прогнози про майбутнє людського поступу невтїшні. Дещо особно поміж цього ряду стоять «Розповіді про пілота Піркса» — вибавлений від будь-якої зоряної романтики, але сповнений мовчазної мужності цикл про окремі моменти із життя знаменитого астронавігатора Піркса.

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавця.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (067) 3504817

Книга поштою: тел.: (0352) 51-11-41, (067) 3501870,
mail@bohdan-books.com

тел.: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

ФУТУРОЛОГІЧНИЙ КОНГРЕС

Восьмий Світовий Футурологічний Конгрес відбувся в Костарікані. Правду кажучи, я б і не поїхав до Нонаса, якби не професор Тарантоґа, який дав мені зрозуміти, що саме цього він від мене й очікує. Крім того, він сказав (а це мене також зачепило), що сьогодні астронавтика є лише формою втечі від земних справ. Кожний, кого вже все дістало, вирушає в Галактику, розраховуючи на те, що найгірше на Землі відбудеться тоді, коли його там не буде. Насправді ж я не раз, особливо під час своїх перших подорожей, повертався додому з острахом, видивляючись через ілюмінатор на свою Землю — чи не нагадує вона, бува, печену картоплину? Тож я не надто з ним сперечався, а лише зауважив, що на футурології не знаюся, на що Тарантоґа відповів: ніхто не знається на помпах аж так добре, але всі ми спішимо на позиції, коли чуємо крик: «На помпи!».

Управління Футурологічного Товариства обрало Костарікану як місце проведення нарад, оскільки конгрес був присвячений демографічному вибухові й засобам його протидії, а Костарікана на той час мала найбільший приріст населення у світі, тож під тиском такої реальності ми повинні були радитися якомога результативніше. Щоправда, була й інша причина, але її називали лише недоброзичливці: новий готель, побудований корпорацією «Гілтон» в Нонасі, на той час пустував, а на конгрес мало прибути стільки футурологів, скільки й журналістів. Оскільки після конгресу від того готелю все одно камінця на камінці не лишилося, я можу, не боячись звинувачень у рекламі, з чистим сумлінням заявити, що цей «Гілтон» був неперевершеним. У моїх вустах ці слова набувають особливої ваги, оскільки я небезпідставно вважаю себе сибаритом від народження і лише почуття обов'язку схиляє мене відмовлятися від домашнього комфорту на користь астронавтських мук.

Костаріканський «Гілтон» сташестиповерховою свічкою височів над пласким п'ятиповерховим цоколем, на даху якого розміщувалися тенісні корти, басейни, солярії, доріжки для картингу, каруселі, які водночас були рулетками, тир (там можна було стріляти на вибір у будь-які манекени, до кого лише душа прихилилася, а спеціальні замовлення виконувалися впродовж двадцяти чотирьох годин), а також концертна мушля із механізмом вприскування сльозогінного газу. Мені дістався номер на сотому поверсі, з якого я міг спостерігати лише за синьо-брунатною хмарою смогу, яка вкривала

місто. Деяке обладнання готелю змусило мене замислитися: наприклад, триметрова жердина в кутку яшмової ванни, розмальована захисною фарбою маскувальна накидка в шафі чи лантух із сухарями під ліжком. У ванні поряд із рушниками висів товстелезний моток альпіністської мотузки, а крім того, коли я вперше увірвав ключ у замок Yale¹, то помітив на дверях табличку з написом: «Дирекція “Гілтон” гарантує відсутність БОМБ у цьому приміщенні».

Сьогодні, як відомо, вчені поділяються на стаціонарних і мандрівних. Стаціонарні по-старосвітськи проводять якісь дослідження, а мандрівні натомість беруть участь у яких тільки можна міжнародних конференціях і конгресах. Вченого другої групи легко впізнати: в лацкані він завжди має візитівку з власним прізвищем і науковим ступенем, а в кишенях — розклад авіаліній; він носить ремені без металевих елементів, а його теки закриваються на пластикові замочки — все для того, аби не активувати зайвий раз системи безпеки, яка в аеропортах просвітлює всіх, хто сідає на літак, і виявляє зброю — холодну та вогнепальну. Такий учений вивчає фахову літературу в автобусах аеропортів, у залах очікувань, в літаках і готельних барах.

Не знаючи з очевидних причин особливостей земної культури останніх років, у Бангкоку, Афінах і самій Костарикані я кілька разів активував сирену в аеропортах, але ніяк не можу цьому запобігти, бо ж маю шість металевих пломб (з амальгами). Я планував замінити їх порцеляновими в самому Нонасі, але після кількох несподіваних випадків я передумав. А щодо мотузки, жердини, сухарів і маскувальної накидки, то один із членів американської футурологічної делегації поблажливо пояснив мені, що готельна справа нашої доби вдається до раніше не використовуваних засобів безпеки. Кожний такий предмет, розміщений у номерах, збільшує шанс на виживання гостей готелю. Через власну легковажність я, втім, не приділив цим словам належної уваги.

Наради мали початися після опівдня першого дня, а вранці нам уже було доставлено комплекти конференційних матеріалів в елегантних виданнях, у красивому графічному оформленні з багатьма додатками. Особливо оригінально виглядали квитки з блакитного сатину, на яких було надруковано слова «Копуляційна перепустка». На сучасних наукових конференціях теж позначився демографічний вибух, оскільки кількість футурологів зростала з тією ж швидкістю,

¹ Циліндричні замки зі штифтовим реверсивним механізмом, розроблені у 1844 р. американцем Лінусом Йелем-молодшим. Є уособленням міцності та надійності.

з якою збільшувалося все людство, тож на з'їздах тепер панували штовханина і метушня. Про виголошення доповідей уже й не йшлося — треба було вивчити їх завчасно. Але зранку було не до цього, оскільки господарі запросили нас на келишок вина. Ця маленька урочистість відбулася майже без проблем, якщо не брати до уваги обкидання гнилими помідорами делегації Сполучених Штатів Америки. Уже з келихом у руці я дізнався від Джима Стентора, знайомого журналіста з *United Press International*, що ні світ ні зоря викрали консула і третього аташе посольства Америки в Костарікані. Викрадачі-екстремісти за звільнення дипломатів вимагали випустити політичних в'язнів, а щоби підкреслити вагу своїх вимог, членам посольства й урядовим чиновникам відправили по зубові своїх заручників, обіцяючи вдаватися до жорстокіших методів. Однак цей дисонанс загалом не порушив теплої атмосфери вранішнього коктейлю. Був там і особисто посол США, який навіть виголосив коротеньку промову про важливість міжнародної співпраці, щоправда, говорив він в оточенні шести широкоплечих чоловіків, одягнених у цивільне, які тримали на мушці кожного з нас. Визнаю, що я був цим дещо стурбований, особливо враховуючи те, що темношкірий делегат від Індії, який саме стояв біля мене й жахливо кашляв, раптом забавив витерти ніс та поліз за хустинкою до кишені... Речник Футурологічного Товариства потім запевняв мене, що вжиті заходи були абсолютно необхідні й гуманні. Охорона користується лише зброєю великого калібру з малою пробивною силою, так само як і варта на бортах пасажирських літаків, завдяки чому ніхто сторонній не може бути травмований, на відміну від давніх часів, коли траплялося так, що куля, якою вбивали терориста, проходила навиліт через іще шістьох чи сімох ні в чому не винних пасажирів. А втім, картину, коли людина під прицільним вогнем падає на землю прямо у вас під ногами, навряд чи можна назвати приємною, навіть якщо йдеться про звичайне непорозуміння, яке потім стає причиною обміну дипломатичними нотами із вибаченнями.

Але замість того, щоби роздумувати про гуманну балістику, я мав би пояснити, чому впродовж цілого дня я ніяк не міг ознайомитися з матеріалами конференції. Майже забувши про те, з яким поспіхом перевдягав закривавлену сорочку, я проти власних звичок пішов снідати до готельного бару. Вранці я завжди їм яйця «в мішечок», а готелю, в якому можна було б замовити такі яйця з непошкодженим жовтком, як це не жахливо, ще не побудували. Це пов'язано з тим, що кількість столичних готелів постійно зростає. А коли кухню від номера відділяє півтори милі, уже ніщо не вря-

тує жовтка від розбиття. Наскільки я знаю, цю проблему досліджували фахівці з «Гілтона», які єдиним можливим способом зарадити цьому визнали ліфти, що рухаються з надзвуковою швидкістю, однак так званий *sonic boom* — гуркіт, спричинюваний переходом на надзвукову швидкість — у замкненому просторі будівлі викликав би розрив перетинок у всіх гостей готелю. Ще можна було зробити так, щоби кухонний автомат поставляв сирі яйця, які в номері просто на ваших очах робот приготує «в мішечок», але з такою перспективою було вже й не далеко до того, щоби возити клітку живих курей по коридорах «Гілтона». Саме через це я зранку спустився до бару. Майже завжди 95 відсотків гостей готелю є учасниками всіляких з'їздів і конференцій, а гість-самітник, турист-солітер без візитівки в лацкані та папки, напханої шпаргалками з конференційними матеріалами, траплявся тут так само часто, як перлина в пустелі. Окрім нашої конференції, у Костарікані відбувалися також Конференція Молодих Протестувальників з угруповання «Тигри», З'їзд Видавців Визволеної Літератури та Філуменічного Товариства¹. Зазвичай таким групам дають номери на одному поверсі; але від дирекції, яка бажала висловити особливу повагу, я отримав номер на сотому поверсі, оскільки там ріс власний пальмовий гай, в якому відбувалися концерти Баха, оркестр був суто жіночий і, граючи, виконував синхронний стриптиз. Усе це мені зовсім не було потрібно, але, на жаль, не знайшлося жодного іншого вільного номера, тож я мусив лишатися там, де мене поселили. Щойно я сів у барі на своєму поверсі, як мій плечистий сусід, кучерявий бородань (з його бороди, мовби з меню, я міг прочитати всі страви, які він їв упродовж минулого тижня), підсунув мені під ніс важку, оздоблену кутими прикрасами дубельтівку, яку носив напереваги через плече, і, простувато сміючись, запитав, що я думаю про його папінтівку. Я й гадки не мав, що це означає, але вирішив у цьому не зізнаватися. Найліпшою тактикою під час випадкових знайомств є мовчання. Як він сам пояснив мені, подвійний штуцер, обладнаний лазерним прицілом та пришвидшеним спуском і заряджальним пристроєм, є найкращою зброєю проти Папи Римського. Не замовкаючи ні на хвилину, він витягнув з кишені пом'яту фотографію, на якій він цілився в манекен з пілеолусом². За його словами, він уже досяг найвищої майстерності, а тепер вирушає у Рим, щоби застрелити Святого Отця прямо

¹ Філуменія — колекціонування сірникових етикеток, коробочок, буклетів (книжечок-сірників), самих сірників та інших предметів.

² Традиційний головний убір кліру римо-католицької й англіканської церков (італ. *Pileolus*, від *pileus* — «капелюх», «кепка»).

під Базилікою Св. Петра. Я не вірив жодному його слову, хоча він, досі не замовкаючи, показав мені заброньований авіаквиток, требник і екскурсійний проспект для американських католиків, а потім на додачу витягнув ще й пачку набоїв з голівками, на яких були вирізані хрести. Для економії він придбав квиток лише в один бік, бо гадав, що розлючені паломники роздеруть його на шматки. Ця перспектива, здається, його дуже втішала. Спочатку я подумав, що маю справу з божевільним чи професійним екстремістом-динамітником, яких тепер хоч греблю гати, але й у цьому помилився. Розмовляючи безперестанку й постійно сповзаючи зі свого високого стільця, позаяк дубельтівка тягнула його додолу, він зізнався мені, що є щирим, правовірним католиком, а тому спланована ним акція (він називав її «акція П») буде лише більшою жертвою з його боку. Він прагнув пробудити свідомість людства, а що може зробити це ліпше, ніж такий межовий вчинок? Він зробить те саме, говорив він мені, що, згідно зі Святим Письмом, повинен був зробити Авраам з Ісаком, але лише навпаки, позаяк він уб'є не сина, а отця, на додачу ще й святого. Тим самим він доведе свою найвищу жертвовність, на яку може лише бути здатний християнин, оскільки віддасть своє тіло на муки, а душу прирече на страждання, і все заради того, щоби відкрити людству очі. «Щось тут, — подумав я, — надто багато любителів відкривання очей». Непереконаний цією філіппікою, я пішов рятувати Папу, себто повідомити комусь про цей план, але Стентор, якого я зустрів у барі на 77-му поверсі, навіть не дослухав мене, сказавши, що серед дарунків, які піднесла Адріану XI остання делегація американських вірян, було дві годинникові бомби й один бутель, наповнений не вином для літургій, а нітрогліцирином. Його спокій я зрозумів трохи краще, коли він повідомив, що екстремісти щойно прислали до посольства ногу, але поки невідомо, чию. Зрештою, він не договорив, бо його покликали до телефону — схоже, хтось підпалив себе на *Avenida Romana* на знак протесту. На 77-му поверсі у барі панувала зовсім інакша атмосфера, ніж у мене нагорі; тут було більше босих дівчат у сітчастих сорочках до пояса, подекуди із шаблями. Частина з них мала довгі коси, укладені за останньою модою, прикріплені до кулонів на шії або до обруча із цвяшками. Я не знаю, були це філуменістки чи, може, секретарки із Товариства Визволених Видавців. Висновуючи з яскравих знімків, які вони розглядали, йшлося все-таки про спеціалізовані видавництва. Я з'їхав на 9 поверхів нижче, де поселилися мої футурологи, й удруге випив у барі з Альфонсом Мовіном з *Agence France Press*. Я востаннє зробив спробу врятувати Папу Римського, але Мовін

сприйняв мою розповідь стоїчно, а потім тільки буркнув, що минулого місяця якийсь австралійський паломник уже стріляв у Ватикані, але зовсім з інших ідейних позицій. Мовін розраховував на цікаве інтерв'ю для свого агентства з якимось Мануелем Пірульо, на якого полювали ФБР, Головне управління національної безпеки Франції, Інтерпол, а також багато інших підрозділів поліції, бо ж він був засновником фірми з надання послуг нового типу — працював як експерт із вбивств вибуховими засобами (його знали під псевдонімом «Бомбардувальник») — і знаний своєю бездієльністю. Коли руденька дівчина у чомусь, що нагадувало мереживну нічну сорочку, густо подірявлену автоматною чергою, підійшла до нашого столика (це була посланниця екстремістів, яка мала провести репортера до їхньої штаб-квартири), Мовін пішов, лишивши мені рекламну картку Пірульо. З неї я довідався, що зараз саме час покінчити із безвідповідальними діями аматорів, які не здатні навіть відрізнити динаміт від меленіту, а ціанисту ртуть від бікфордого шнура; що у часи високої спеціалізації ніщо не робиться власними руками, а слід покластися на професіоналізм і сумління фахівців. На звороті реклами був ціник послуг з перерахунком на валюти найбільш розвинених країн світу.

Футурологи тільки почали сходитися до бару, коли, блідий і скуйовджений, забіг один із них, професор Машкеназі, волаючи, що у нього в номері бомба із годинниковим механізмом. Бармен, схоже, звиклий до таких речей, викрикнув: «Усім сховатися!» — і заліз під барну стійку. Однак потім готельні детективи з'ясували, що хтось із колег професора Машкеназі просто так пожартував, поклавши до коробки з тістечками звичайнісінький будильник. Припускаю, що це мав бути англієць, оскільки вони люблять так звані *practical jokes*¹, але про це вже всі забули, бо саме тоді з'явилися Стентор і Дж. Г. Гаулер з *UPI (United Press International)*, які принесли текст *aide-mémoire*² уряду США до уряду Костарікани щодо викрадених дипломатів. Вона була складена звичною для дипломатичних нот мовою, тому ні зубів, ані ніг там не було названо своїми іменами. Джим сказав мені, що місцевий уряд може вдатися до радикальних кроків: генерал Аполлон Діаз, який зараз був при владі, схиляється до «яструбиних» методів, тобто хоче на насилля відповісти насиллям. На засіданні (уряд радився без перерв) було запропоновано перейти в контратаку — тобто політичним в'язням вирвати вдвічі більше зубів, а оскільки адреса штаб-квартири екстремістів не була

¹ Розіграш (англ.).

² Пам'ятна записка (фр.).

відомою, то пропонувалося вислати їм все це *poste restante*¹. У надзвичайному випуску *New York Times* Сульцбергер апелював до розсудливості й людяності. Стентор сказав мені по секрету, що уряд конфіскував потяг із таємним військовим матеріалом, що є власністю США, який ішов транзитом через територію Костарікани до Перу. Екстремістам ще не спало на думку викрадати футурологів, що з їхнього боку зору було би цілком доцільним, оскільки футурологів у цій країні зараз було більше, ніж дипломатів. Стоповерховий готель є настільки величезним організмом і так комфортно відділений від усього світу, що новини ззовні доходили до нього мовби з іншої півкулі. Допоки ніхто із футурологів не проявляв паніки: гості не бігли до туристичного агентства «Гілтон», аби зарезервувати квиток на літак до Штатів чи кудись іще. На другу годину було призначено офіційний банкет на честь відкриття, а я ще навіть не встиг перевдягнутися у вечірню піжаму, тож пішов у свій номер, а потім у жахливому поспіху поїхав на 46-й поверх до Пурпурової зали. У фойє до мене підійшли дві чарівні дівчини у шароварах, але топлес — із грудьми, розмальованими незабудками та пролісками, — щоби вручити мені блискучу папку. Навіть не глянувши на них, я пройшов до майже порожньої ще зали, і в мене перехопило подих від вигляду столів — і не тому, що вони були заставлені. Шокували форми, в яких було подано паштети, перекуси і заїдки — навіть салати імітували геніталії! Про оптичну ілюзію тут не йшлося, бо із майстерно прихованих динаміків лунав популярний у певних колах шлягер, що починався словами: «Тільки дурні і каналії зневажають геніталії! Бо сьогодні дуже модно прославляти дітородне!».

Уже з'явилися перші гості з густими бородами й кущуватими вусами, здебільшого молоді люди, у піжамах чи без них, а шестеро офіціантів винесли торт. Побачивши цей найнепрстойніший десерт свого життя, я вже не сумнівався: я помилився залом і випадково потрапив на банкет Визволеної Літератури. Збрехавши, що у мене загубилася секретарка, я чимдуж втік звідти і зїхав на один поверх нижче, врешті діставшись до Пурпурової зали (а не до Рожевої, з якої я щойно вийшов), що вже була повна. Розчарування, викликане скромністю прийому, я приховував, як міг. Гарячих страв не було, крім того, довелося стояти, оскільки аби гості менше зїли, із зали винесли всі стільці та крісла, тож довелося проявити необхідну в таких ситуаціях спритність, позаяк навколо тарелів із найситнішою їжею була страшенна шттовханина. Сеньйор Кільоне, представник костаріканської секції Футурологічного Товариства, із чарівною

¹ «На вимогу» (напис на конверті) (фр.).

усмішкою пояснював, що лукуллівість¹ була б недоречною, особливо враховуючи те, що предметом нарад буде зокрема й тема голуду, що загрожує людству. Крім того, траплялися також скептики, які говорили, що Товариству урізали дотації і саме цим варто пояснювати таку жахітну ощадливість. Журналісти, будучи професійно приреченими до самопожертви, крутилися серед нас, аби взяти невеличкі інтерв'ю у світил закордонної прогностики. Замість посла США з'явився лише третій секретар посольства зі значною охороною, він один був у смокінгу (під піжамою таки складнувато приховати бронежилет). Я також чув, що міських гостей у холі перевіряли особливо ретельно, тож там уже, мабуть, накопичилася чимала купка конфіскованої зброї. Самі наради були призначені лише на п'яту, тож часу ще було вдосталь, аби відпочити трохи у себе, тому я поїхав на сотий поверх. Після пересолених салатиків мене мучила спрага, але оскільки бар на моєму поверсі окупували протестувальники й динамітники зі своїми дівчатами, а на сьогодні мені вже вистачало балачок із тим папістом (чи антипапістом?), тому я задовольнився склянкою води з крана. Тільки-но я випив її, як у ванній і всіх кімнатах номера згасло світло, а телефон, якого б номера я не набирив, з'єднав мене лише з автовідповідачем, що розповідав казку про Попелюшку. Я хотів спуститися, але ліфти не працювали. Я чув хоріві співи протестувальників, які тепер ще й пострілювали в такт, але — я мав надію — не прицільно. Такі речі трапляються навіть у першокласних готелях, але через те вони не менше дратують, однак мене здивувала радше власна реакція. Мій настрій, спочатку якийсь бридкий після розмови з тим папістом, лише покращувався. Навпомацки пробираючись номером і наштовхуючись на крісла, я поблажливо усміхнувся в темряву, і навіть коліно, до крові розбите об валізи, не зменшило моєї доброзичливості до світу. Намацавши на нічному столикові залишки їжі, які між сніданком і ленчем заніс у номер, я вирвав із програми конференції аркуш паперу, зібгав його, встромив у кружечок масла та клацнув запальничкою. Так я виготовив чадну, але все-таки свічку, під мерехтіння якої всівся у крісло, позаяк мав ще зо дві години дозвілля, включно із годинною прогулянкою сходами (оскільки ліфт не працював). Мій духовний стан зазнавав подальших змін, за якими я спостерігав із неабияким зацікавленням. Мені було весело, просто-таки прекрасно! Я міг за секунду навести цілу купу аргументів на захист

¹ Давньоримський аристократ, полководець і політичний діяч Луцій Ліциній Лукулл (117 до н. е. — 56 до н. е.) останні роки життя провів у вишуканих бенкетах та розкоші. Звідси — відомий вислів «лукуллів бенкет».

того, що зі мною діялось. Мені здавалося, що апартамент «Гілтона», занурений у таємничу єгипетську темряву, сповнений чаду й кіптяви від масляного каганчика, з телефоном, що розповідає казки, є одним із найкращих місцин на землі, які лише можна собі уявити. Більше того, я відчував непереможне бажання погладжувати когось по голові або потиснути руку близької людини, дивлячись глибоко і відверто один одному у вічі.

Я ладен був розцілувати в обидві щоки свого найзатятішого во-рога. Масло спливало, шкварчало й диміло, аж поки не згасло. Те, що «масло» і «згасло» римується, довело мене буквально до припадку сміху, незважаючи на те, що я пообпікав собі пальці, намагаючись заново запалити паперовий гніт. Масляна свічка ледь жевріла, а я тихенько наспівував арії зі старих опереток, не помічаючи, що від чаду вже мало не задихаюся, а з почервонілих, запалених очей течуть по щоках пекучі сльози. Підводячись, я розтягнувся на підлозі, перечепившись за валізки, але гуля завбільшки з яйце, що з'явилася у мене на лобі, лише поліпшила мій настрій (наскільки це взагалі було можливо). Я заливався сміхом, майже задихаючись цим смердючим димом, але й це ні на йоту не применшило мого радісного піднесення. Я ліг на ліжку, не застелене ще від ранку, хоча вже давно було пополудні. Про обслугу, яка припустилася такого недбальства, я подумав як про власних дітей: окрім приязних зменшено-пестливих слів, нічого не спадало на думку. І ще я раптом помислив, що навіть коли мені судилося тут задихнутися, це був би найкумедніший і найдотепніший різновид смерті, який тільки можна було собі уявити. Це раптове усвідомлення так суперечило моїм внутрішнім переконанням, що тверезливо подіяло на мене. Моя свідомість наче роздвоїлася. Мене як і раніше переповнювала флегматична доброзичливість до усього навколишнього, і так мені хотілося пестити когось, що, з огляду на відсутність сторонніх осіб поряд, я почав ніжно погладжувати себе по щоках і грайливо пощипувати за вуха, я навіть кілька разів подавав праву руку лівій, щоб обмінятися з нею міцним потиском, навіть ноги прагнули якоїсь ніжності. Але водночас десь у глибині мого ества ніби пробуджувалися якісь тривожні сигнали: «Щось тут не так! — кричав у мені далекий, притлумлений голос. — Уважніше, Ййоне, будь пильний, стережися! Цьому не варто довіряти! Дій же! Агов! Уперед! Не сиди тут, розвалившись, мовби якийсь Онасіс, заливаючись сльозми від диму й кіптяви, з розбитим лобом і дурнувато-щасливим лицем! Це якась чорна зрада!». Утім, чуючи цей голос, я не поворухнув і пальцем. Тільки в горлі мені пересохло. Зрештою, серце у мене вже

давно заходилося, але я гадав, що це у мені зненацька прокинулася вселенська любов. Я пішов до ванної, бо мені знову жахливо захотілося пити, подумав про пересолений салат на банкеті, себто на тому шведському столі, потім просто з цікавості спробував пригадати панів Й. В., Г. К. М., М. В. та інших своїх найзліших ворогів і зрозумів, що не відчуваю до них жодних емоцій, окрім бажання сердечно потиснути їм руку, добряче розцілувати й обмінятися кількома дружніми словами. Це вже було по-справжньому тривожно. Я так і завер, в одній руці тримаючи порожню склянку, а іншою спираючись на нікелевий кран. Я поволі набрав у склянку води, а тоді, перекривлюючись і спостерігаючи у дзеркалі за муками на власному обличчі, вилив її.

Вода з крана. Так. У мені почалися ті дивні зміни після того, як я її випив. У ній мало щось бути! Отрута? Але я ще не чув про таку отруту, яка б... Хоча чекай! Я все-таки постійний читач наукової преси. В одному з останніх випусків «Science News» я натрапив на нотатки про нові психотропні речовини з групи так званих *бенігнаторів (добринів)*, які послаблюють діяльність мозку і призводять до бездумної радості й прекрасного настрою. Саме так! Ця замітка одразу постала перед моїми очима. Гедонідол, бенафакторин, емпатіан, евфорізол, феліцитол, альтруїзил, бонокарезин і ціла купа похідних! Крім того, якщо замінити гідроксильні групи амідними, з цих же елементів можна синтезувати фуріязол, лиссин, садистизин, флагелін, агрессіум, фрустрандол, амоколін та інші препарати, що належать до так званої бійлогічної групи (бо вони схиляють до биття та знущання над оточенням як мертвим, так і живим — причому основою в них були вдарян і повалин).

Ці думки перервав телефонний дзвінок, водночас увімкнулося й світло. Голос працівника готельної рецепції ввічливо й улесливо перепрошував за аварію, яку вже, власне, було усунуто. Я відчинив двері в коридор, щоби трохи провітрити номер. У готелі, наскільки зараз я міг зорієнтуватися, панувала тиша. Досі якийсь очманілий, переповнений бажанням ніжності та пестошів, я зачинив двері на заціпку й, усівшись на підлозі посеред номера, почав приводити себе до тями. Мені дуже складно описати свій стан, принаймні я точно не мислив тоді так логічно й однозначно, як зараз це описую. Кожна критична рефлексія була немов зануреною в мед, кожну думку сповивав якийсь гоґоль-моґоль дурнуватоґо самозадоволення, обтікав сироп позитивних почуттів, мій дух, здавалося, потрапив у найсолідшу із можливих трясовин, він ніби тонує у трояндовому маслі та глазурі. Я силоміць змушував себе думати про те, що для мене було

найогиднішим: про бородатого недоумка із протипапською дубельтівкою, про розгнузданих видавців Визволеної Літератури і їхній вавилонсько-содомський банкет, знову про панів Й. В., Г. К. М., М. В. та багатьох інших ідіотів і відчайдухів, щоби зі здивуванням ствердити, що всіх їх я люблю, всім усе пробачаю, більше того — мені на думку миттєво приходили аргументи, які могли виправдати будь-яке зло і будь-яку мерзоту. Цей потоп любові до ближнього ледь не розніс мені черепа, а найбільше мене діставало те, що найкраще, мабуть, можна назвати «потягом до добра». Замість того, щоби думати про психотропну отруту, я раптом замислився про вдів і сиріт, якими би з радістю заопікувався. Я відчував, як всередині наростає здивування від думки, чому ж раніше я так мало приділяв їм уваги. А бідні? А хворі? А голодні, а вбогі — Боже милостивий! Я піймав себе на тому, що сиджу у сльозах над власною валізою й викидаю звідти речі просто на підлогу, шукаючи найкращі, щоби пожертвувати тим, котрі потребують їх більше за мене. І знову слабкий тривожний голос прозвучав у підсвідомості: «Будь уважний! Не дай задурити собі голови! Борися! Змагайся! Рятуйся!» — кричало щось у мені слабко, навіть розпачливо. Мене наче шматували. Я відчував такий потужний вплив категоричного імперативу¹, що й мухи би не скривдив. Як жаль, що в «Гілтоні» нема ні мишей, ні хоча б павуків — я би їх попестив, приголубив! Мухи, клопи, щурі, комарі, воші — усі маленькі, кохані створіннячка, милостивий Боже! Я миттю благословив стіл, лампу і власні ноги заодно. Але якісь елементи тверезого глузду вже прокидалися в мені, тож я добряче вдарив лівою рукою об праву, яка роздавала благословення, й аж скривився від болю. Це вже було непогано! Це могло би бути моїм спасінням! На щастя, мій потяг до добра мав відцентровий характер: я бажав добра всім, окрім себе. Спочатку я кілька разів добряче врізав собі по щелепі, аж хребет заскрипів, а в очах замерехтіли зірочки. Добре, так тримати! Коли обличчя вже заніміло, я почав гамселити себе по щиколотках. Як добре, що в мене тоді були важелезні чоботи з до біса твердою підошвою. Після такого лікування побиттям за допомогою твердих підошов мені зробилося трошки краще, себто гірше. Я обережно помислив, як би це було, якби я вдарив пана Й. К. А. Це вже було не так і неможливо. Щиколотки боліли нестерпно, і зав-

¹ Категоричний імператив — фундаментальний моральний принцип німецького філософа Іммануїла Канта (Immanuel Kant; 1724–1804). За Кантом, існує єдиний фундаментальний моральний принцип: чинити так, аби завжди розглядати інших людей як цілі, а не як засоби. Цей принцип є імперативом (командою), що є категоричним (застосовується без винятків, у всіх випадках, місцях і обставинах).

дяки цьому самознуцанню я, власне, зміг уявити, як даю копняка пану М. В. Незважаючи на шалений біль, я мучив себе далі. Для цього годилося будь-що гостре, тож спочатку я використав виделку, а потім шпильки, які витягнув з іще ні разу не надягнутої сорочки. Це не було аж так просто, мій настрій змінювався не плавно, а з перепадами — через кілька хвилин я був готовий вчинити самоспалення задля ближнього, у мені знову вибухнув гейзер вищої шляхетності і жертвовного екстазу. Я вже ні на йоту не сумнівався: *щось було у воді з крана*. Справді!!! У валізі я віддавна возив непочату упаковку снодійного, яке вводило мене завше в понурий і деколи агресивний стан — саме через те я його і не вживав. Яке ж бо щастя, що я його не викинув! Я ковтнув таблетку, заїдаючи її вкритим кіптявою маслом (бо від води я сахався, немовби від чуми), потім не без зусиль заковтнув дві кофеїнові пастилки, щоби протидіяти впливу таблетки снодійного, і всівся у крісло, з острахом, але й з любов'ю до ближнього чекаючи на результат боротьби хімічних речовин у моєму організмі. Любов досі охоплювала мене, я був добрим як ніколи в житті. Але згодом, здавалося, злий хімічний складник почав перемагати доброго — я досі був готовий до доброчинності, але вже усвідомлював наявність вибору. Щоправда, я волів би зараз бути останнім негідником — принаймні на якийсь час.

За хвилин п'ятнадцять все минуло. Я прийняв душ, витерся шоретким рушником, час від часу про всяк випадок лупцюючи себе по щелепі — просто задля профілактики. Пластирем заклеїв розбиті щиколотки та пальці, полічив синці (правду кажучи, я дав собі добрячого духопела), надягнув свіжу сорочку, поправив перед дзеркалом краватку, обсмикнув сюртук, перед виходом врїзав собі під ребра, для наснаги й для контролю, і вийшов саме вчасно, бо вже доходила п'ята. Попри мої очікування, у готелі не відбувалося нічого незвичного. У барі на моєму поверсі, куди я заглянув по дорозі, було майже порожньо. На один зі столиків спиралася уже знайома мені папінтівка, а з-під барної стійки стирчало дві ноги, одна з яких була боса, але навряд чи це можна було зінтерпретувати високими альтруїстичними категоріями. Кілька динамітників під стінкою різалися в карти, хтось бринькав на гітарі, мугикаючи останній хіт. Внизу, в холі, товпилися футурологи: вони, власне, прийшли на засідання, не виходячи зрештою з «Гілтона», бо залу для обговорень винайняли саме в нижній частині будівлі. Спочатку все це мене здивувало, але, поміркувавши, я зрозумів, що в цьому готелі жоден гість не пив води з крана — всі спрагли тягнулися за «Колою», «Швепсом», врешті за фруктовим соком, чаєм чи пивом.

Натомість до інших напоїв подавалася мінеральна чи інша бутильована вода, а навіть якщо хтось із необережності й повторив мою помилку, то зараз він звивався в любовних муках у чотирьох стінах замкненого на ключ номера. Я вирішив, що в такому випадку краще не розповідати про свої переживання: я тут людина чужа, можуть ще й не повірити та запроторити мене за якусь аберацію чи галюцинацію. А що напрошується в цій ситуації, як не підозра у вживанні наркотиків?

Потім мені закидали, що в такий спосіб я вдався до тактики страуса, бо якби я все розкрив одразу, то, можливо, тут і не дійшло би до майбутніх нещастя, але помиляються ті, хто так говорить: навіть якби я й попередив усіх гостей готелю «Гілтон», це однаково б не мало жодного впливу на політичні перипетії в Костарікані.

По дорозі до зали для нарад я придбав у готельному кіоску паку місцевих газет, як роблю це завжди. Я читав не всіма мовами, ясна річ, але освічена людина може здогадатися, що написано іспанською, навіть не володіючи нею.

Над подіумом виднілась завітчана табличка з порядком денним. Перший пункт стосувався урбаністичної катастрофи світу, другий — екологічної, третій — атмосферної, четвертий — енергетичної, п'ятий — продовольчої, після чого мала бути перерва. Катастрофи технологічну, мілітаристичну й політичну перенесли на завтра, разом із дискусіями на вільні теми.

Кожний мовець для викладу своїх тез мав чотири хвилини, чого було забагато, зважаючи на заявлених 198 доповідачів із 64 країн. Задля економії часу доповіді слід було вивчити заздалегідь, а доповідач фактично називав лише цифри, окреслюючи в такий спосіб ключові аспекти своєї праці. Для полегшення сприйняття такої насиченої інформації всі ми налаштували свої магнітофони і подорожні комп'ютери — ці останні потім і вели основну дискусію. Стенлі Гейзлтон з американської делегації одразу шокував залу, з натиском повторюючи: «4, 6, 11, з чого впливає 22, 5, 9, ergo¹ 22; 3, 7, 2, 11, звідки знову впливає 22!!!». Хтось підвівся і викрикнув, що все ж таки 5 і, можливо, 6, 18 і 4. Гейзлтон блискавично відкинув зауваження, пояснюючи, що в будь-якому випадку — 22. Я пошукав у його доповіді числовий ключ і дізнався, що 22 означає кінцеву катастрофу. Після цього японець Гаякава зазнайомив нас із новою, розробленою в його країні, моделлю будинку майбутнього у вісімсот поверхів, зпологовими клініками, яслами, школами, магазинами, музеями, зоопарками, театрами, кіно й крематоріями; у проекті

¹ Отже (лат.).

також передбачалися підземні приміщення для зберігання попелу померлих, а ще — розташування сорокаканального телебачення, закладів сп'яніння й витверезіння, а також зали, подібні на гімнастичні, для групових занять сексом (свідчення прогресивних переконань проєктантів) і катакомби для непристосованих субкультурних угруповань. Певним *povum*¹ була ідея, щоби кожна родина щодня переїжджала з одного тимчасового житла в інше, причому напрям вирішувався ходом пішака чи коня — для запобігання змудженності й фрустрації. Про всяк випадок цю будівлю об'ємом у сімнадцять кубічних кілометрів, що мала розташуватися на дні океану і сягати дахом стратосфери, завбачливо було б оснащено власними матримоніальними комп'ютерами садомазохістського взірця (як свідчить статистика, пари садистів із мазохістками і навпаки є найміцнішими подружжями, позаяк там кожний партнер отримує те, про що мріє), а також центром протисуїцидної терапії. Гакаява, другий японський делегат, продемонстрував нам макет такого будинку (у масштабі 1:10 000) із власним запасом кисню, але без запасів води і харчів, оскільки будинок задумувався із частково замкненим циклом життєзабезпечення: всі виділення регенерувалися, включно із передсмертним потом та іншими тілесними секретами. Ягакава, третій японець, зачитав список смаколиків, виготовлених із продуктів регенерації відходів цього будинку. Поміж іншим там були штучні банани, пряники, креветки, устриці і навіть штучне вино, яке, коли не зважати на його походження, що викликало неприємні асоціації, не поступалося за смаком найкращим винам Шампані. До зали доставили дегустаційні пробники в естетичних пляшечках, а також принесли паштети в індивідуальній упаковці з фольги, але ніхто чомусь не поспішав пити, а паштетики взагалі були похапцем запхані під крісла, і я теж так вчинив. Першочерговий план, згідно з яким такий будинок міг би літати завдяки потужним роторам, що уможлиблювало б проведення групових екскурсій, на жаль, провалився — по-перше, тому, що таких будинків для початку планувалося виготовити близько 900 мільйонів, а по-друге, ці переїзди не мали би сенсу: навіть коли б такий будинок мав 1000 виходів і мешканці користувалися ними всіма, то вони однаково з нього ніколи б не вийшли, бо поки останній мешканець покине будинок, в ньому вже встигнуть підросли народжені за той час немовлята.

Японці, здавалося, були дуже задоволені власним проєктом. Після них слово взяв Норман Югас із делегації США, який запропонував сім різних методів гальмування демографічного вибуху,

¹ Новаторство (*лат.*).

а саме: добровільні та примусові переконання, дееротизація, примусова целібатизація, онанізація, субординація, а проти незгодних — кастрація. Кожне подружжя мало подавати клопотання на право народити дитину, а потім складати відповідні іспити у трьох категоріях — з копуляції, ерудиції та безконфліктності. Нелегальне народження дитини підлягало покаранню, свавілля й рецидивістська діяльність загрожували провинним довічним ув'язненням. Саме цієї доповіді стосувалися ті гарні проспекти та відривні купони, які ми отримали вранці поміж конгресових матеріалів. Гейзлтон і Югас проголосили нові види професій: матримоніальний наглядач, заборонювач, розділювач і затикач; нам зараз же роздали матеріали проекту нового кримінального кодексу, в якому запліднення становило головний злочин виняткової суспільної шкоди. Під час роздавання дійшло до інциденту, коли хтось із галереї для публіки кинув у середину залу коктейль Молотова. «Швидка» (вона була на місці, таємно розміщена в кулуарах) впоралася зі своєю роботою, а служба порядку швидко накрила розкидані крісла й рештки вчених великим нейлоновим покривалом з веселими, життєствердними візерунками — як видно, про все подбали заздалегідь. У паузах між доповідями я намагався читати місцеві газети. Хоч я й розумів іспанську з п'ятого на десяте, але все одно зміг довідатися, що уряд стягнув до столиці броньовану техніку, привів поліцію у стан повної готовності та запровадив надзвичайний стан. Здається, окрім мене, ніхто в цьому залі не знав про ситуацію, що розгорталася за стінами готелю. О сьомій була перерва, під час якої кожен міг попоїсти (за власний кошт, ясна річ), а я, повертаючись до зали, купив черговий надзвичайний випуск урядового видання «*Nación*» і кілька щоденних вечірніх видань екстремістської опозиції. Хоча з іспанською й були певні труднощі, але читання цих газет таки привело мене у стан шоку: безтурботно й оптимістично налаштовані просторікування на тему міжлюдських любовних стосунків публікувалися поряд з іншими статтями — жорстокими, сповненими обіцянок кривавих репресій та розправ, — що були витримані у тому ж тоні погроз екстремістів. Цю строкатість я не міг пояснити жодною іншою причиною, крім тієї, що одні журналісти пили того дня воду з крана, а інші — ні. У «правих» газетах їм пили набагато менше, оскільки співробітники редакції, яким платили краще, ніж опозиціонерам, під час роботи підкріплювалися дорожчими напоями; але й екстремісти, хоча вони й схильні до деякої аскези в ім'я вищих гасел та ідеалів, тамували спрагу водою тільки в поодиноких випадках, якщо враховувати, що *quartzupio* — напій із ферментизованого соку

рослини мельменоле — у Костарікані просто-таки надзвичайно дешевий.

Щойно ми розмістилися у своїх м'яких кріслах, а професор Дрінгенбаум зі Швейцарії виголосив першу цифру своєї промови, почувшись глухі вибухи, будівля ледь затремтіла, задеренчали шибки, але оптимісти запевняли, що це лише землетрус. Я ж був схильний вважати, що це якась група протестувальників, які пікетували готель від самого початку наради, закинула до холу петарди. Від цієї версії мене змусив відмовитися гул і ще потужніший струс, відтак почувшись автоматні черги з їхнім характерним *staccato*. Уже не можна було зволікати: Костарікана ввійшла у фазу вуличних боїв. Першими із зали вискочили журналісти, яких стрілянина зірвала на ноги — куди там будильнику. Віддані професійним обов'язкам, вони помчали на вулицю. Професор Дрінгенбаум ще кілька хвилин намагався продовжити доповідь, написану в досить песимістичному тоні, позаяк він доводив, що наступна фаза нашої цивілізації призведе до канібалізму. Крім того, він посилався на відому американську теорію, згідно з якою, якщо все йтиме так, як зараз, через чотириста років на нашій планеті утвориться жива куля із людських тіл, яка розширюватиметься зі швидкістю світла. Але його доповідь перервали нові вибухи. Дезорієнтовані футурологи почали виходити із зали, перемішуючись у холі з учасниками Конгресу Визволеної Літератури, яких, судячи з їхнього вигляду, вибухи застали у ході певних дій, що виражали їхню абсолютну байдужість до питань перенаселення. За редакторами Видавничого дому А. Кнопфа¹ ішли секретарки (я б не назвав їхнього вигляду навіть негліже, адже, окрім намальованих на шкірі візерунків у стилі поп, вони не мали на собі нічого) й несли кальяни й наргіле, в яких клубочилася модна суміш ЛСД, марихуани, йохимбіну й опіуму. Представники Визволеної Літератури власноруч спалили, як я чув, *in effigie*² міністра пошти США за те, що він наказав своїм підлеглим знищувати листівки, в яких закликалося до масового інцесту. Спустившись у хол, вони поводитися не надто пристойно, особливо якщо враховувати трагічність ситуації. Публічно не порушували моралі тільки ті з них, хто вже абсолютно вибився із сил або перебував у глибокому наркотичному задубінні. Я чув крики телефоністок, котрі ховалися

¹ Уславлений видавничий дім, заснований у 1915 р. у Нью-Йорку Альфредом А. Кнопфом. Сьогодні входить у видавничу групу Knopf Doubleday Publishing Group, яка є частиною американського регіонального відділення Random House Inc.

² В зображенні (*лат.*). Вислів виник у Середньовіччі зі звичаю спалювати зображення злочинця у випадку його недосяжності.

в кабінах, коли якийсь пузань у леопардовій шкурі з гашишевим факелом у руці носився між рядами, атакуючи увесь персонал гардеробної. Його ледь вгамували управлінці з рецепції за допомогою портьє. З антресолей нас обсіпали оберемками кольорових фотографій, на яких було зображено те, що може зробити одна людина з іншою під впливом хіті і навіть більше. Коли на вулицях з'явилися перші танки (з вікон їх було чудово видно), з ліфтів почали вивалюватися натовпи вражених філументістів і протестувальників; розтоптуючи вже згадувані еротичні паштети та закуски, принесені видавцями й розкидані тепер по всій підлозі, новоприбулі розбігалися навсібіч. Рикаючи, немов оскаженілий буйвол, і збиваючи з ніг прикладом своєї папінтівки кожного, хто стояв у нього на шляху, через натовп продирався бородатий антипапіст. Я бачив на власні очі, як він вибіг з готелю лише для того, щоби з-за рогу відкрити вогонь по метушливих людських силуетах. Схоже, йому як справжньому ідеологові екстремізму найрадикальнішого ґатунку було загалом байдуже, в кого стріляти. У холі, сповненому криків страху та похитливості, панував справжній пандемоній¹, коли нараз зі скреготом луснули перші величезні шибки. Я спромігся віднайти у цій веремії знайомих журналістів, а помітивши, що вони пробираються на вулицю, вирішив скористатися їхнім прикладом, бо атмосфера всередині «Гілтона» насправду ставала не надто затишною. За бетонним бар'єрчиком автомобільного проїзду, під готельним острішком, колінкували, немовби шаленці, кілька фоторепортерів, знімаючи околиці, втім, без особливого сенсу: як завжди у таких ситуаціях, спершу були підпалені машини із закордонними номерами, і з готельного паркінгу раз по раз бухкало полум'ям та хмарами диму. Мовен із AFP², який опинився біля мене, потирив руки від задоволення, що приїхав автомобілем, взятим у Гертца³, тож полум'я, в якому саме шкварчав його «додж», викликало в нього лише приступ сміху, чого не можна було сказати про більшість американських журналістів. Я побачив людей — це були здебільшого якісь убого вдягнуті старенькі, які намагалися загасити автівки, носячи ківшиками воду з найближчого фонтана. Тут вже було над чим замислитися. Віддалік, у кінці *Avenida del Salvation i del Ressurrection*,

¹ У давньогрецькій міфології — місце збіговиська злих духів.

² Агентство Франц-Прес (фр. L'Agence France-Presse, або AFP) — французька інформаційна агенція, заснована у 1944 р. у Парижі. На сьогодні є одним із найбільших міжнародних постачальників новин.

³ Йдеться про міжнародну компанію з прокату автомобілів The Hertz Corporation, засновану 1918 р. у США.

невизначно поблискували шоломи поліцейських. Площа перед готелем й довколишні газони з високими пальмами були абсолютно безлюдні. Старенькі хрипкими голосами закликали до рятівних дій, хоча вік і підгинав їхні натомлені ноги. Така жертівність видалася мені надзвичайною, аж раптом я пригадав власні нещодавні переживання й відразу поспішив поділитися своїми підозрами з Мовеном. Гуркіт бронетехніки, притлумлюваний почасти вибухами, утруднював процес порозуміння: рухливе обличчя француза якусь хвилино виражало цілковиту дезорієнтацію, аж раптом його очі заблистали: «Ага! — вигукнув він, перекрикуючи навколишній шум. — Вода! Водогінна вода, так? Боже милостивий, це вперше в історії... *криптохіміократія!*». Промовивши ці слова, він чимдуж побіг до готелю — звісно ж, аби одразу зайняти місце біля телефону: зв'язок, як не дивно, досі працював.

Я ж зостався стояти біля під'їзду; до мене підійшов професор Троттельрайнер зі швейцарської футурологічної групи, і тоді почалося те, що мало початися вже давно: розгорнутий стрій поліціантів у чорних шоломах, чорних нагрудних щитках та протигазових масках і зі зброєю в руках почав оточувати увесь комплекс «Гілтона», аби стати супроти натовпу, який саме випірнув із парку, що відділяв готель від будівлі міського театру. Спеціальні підрозділи вправно встановлювали гранатомети, перші їхні залпи поцілили просто у середину натовпу. Вибухи були напрочуд слабкі, проте вони супроджувалися цілими клубами білуватого диму. Спершу я подумав, що це сльозогінний газ, але натовп замість того, аби тікати, зреагував лютою, агресивною метушнею і почав гуртуватися навколо цих хмарних випарів. Крики швидко стихали, натомість я почув щось на кшталт хоральних піснеспівів. Журналісти, котрі носилися з камерами і магнітофонами між поліційним кордоном і входом у готель, ламали собі голови, що би це могло бути, а я вже здогадався: найімовірніше, поліція застосувала засіб хімічного задобрювання у формі аерозолів. Але від *Avenida del...* — уже не пам'ятаю далі — вийшла інша колона, на яку ці гранати чомусь не подіяли, а може, це тільки так здавалося. Пізніше говорили, що ця колона йшла далі, аби побрататися з поліцією, а не розірвати її на шматки, але ж хто міг здогадатися про ці ніжні та шляхетні наміри в умовах такого хаосу, що панував довкола? Гранатомети загриміли залпами, після них відгукнулися своїм характерним шумом і сичанням брандспойти, долинули автоматні черги — і повітря водномить сповнилося свистом куль. Тут уже було не до жартів; я впав за бетонний бар'єрчик, ніби за бруствер окопу, й опинився між Стентором і Гайнсом із *Washington Post*. Кількома словами я пояснив

їм ситуацію, а вони, образившись, що я вже відкрив цю таємницю репортеру з АФР, швиденько поповзли до готелю, проте незабаром повернулися із засмученими гримасами — зв'язку вже не було. Однак Стентор спромігся віднайти офіцера, який керував обороною готелю, і дізнався від нього, що за мить тут будуть літаки, заряджені *бембами*, себто Бомбами Милості до Близнього (БМБ). Нам наказали звільнити площу, всі до одного поліціанти надягли протигазові маски зі спеціальними поглиначами. Нам теж їх роздали.

Професор Троттельрайнер, який волею випадку виявився ще й фахівцем із психотропної фармакології, застеріг мене, аби я в жодному випадку не користувався маскою, бо вона втрачає свої захисні властивості при більших дозах аерозолу. Тоді відбувається явище так званого «стрибка» отруйних речовин — і за секунду їх можна наковтатися більше, ніж під час дихання без маски. На моє запитання він відповів, що єдиним надійним засобом захисту є кисневий апарат. Тоді ми пішли до рецепції готелю і, заставши останнього працівника на своєму місці, за його вказівками відшукали протипожежне приміщення, де не бракувало кисневих апаратів системи Дрегера із замкненим циклом. Забезпечивши собі захист, ми з професором повернулися на вулицю саме в ту мить, коли пронизливий свист повітря довкола засвідчив приліт перших літаків. Як відомо, «Гілтон» було помилково *бембардовано* в перші ж хвилини повітряного удару. Наслідки виявилися страхітливими. *Бемби*, щоправда, потрапили лише до нижньої частини забудови, де на орендованих стендах відбувалася виставка, якою керувало Об'єднання Визвольної Літератури, тож поки ніхто із гостей готелю не піддався їхньому впливові, зате натомість добряче перепало поліції, яка нас захищала. За якусь хвилину напад любові до близнього набрав масового характеру. На моїх очах поліціанти знімали маски з облич, заливаючись гарячими слізьми каяття, на колінах благали демонстрантів про вибачення, силоміць змушували їх взяти свої замашні палиці, благаючи про якомога сильніше побиття, а після наступної порції *бембардувань*, коли вміст аерозолу в повітрі підвищився, вони кинулися навперебій пестити й ніжити першого-ліпшого. Відтворити перебіг подій вдалося (і то лише частково) тільки через кілька тижнів після трагедії. Ще зранку уряд постановив задавити в зародку назріваючий переворот у країні, ввівши у водонапірну вежу близько 700 кілограмів двоодуру добростину й супермилостину з фелічітолом. Доступ води до казарм поліціантів і військовиків було завбачливо перекрито. Проте все зійшло нанівець через брак спеціалістів: організатори не передбачили ані «стрибків» просочувань

аерозолію через маски, ні тим паче того, що різні соціальні групи у неоднакових кількостях використовують питну воду.

Метаморфози поліції здивували державні органи ще більше, адже, як мені пояснив потім Троттельрайнер, дія бенігнаторів була тим сильнішою, чим менше людина була підвладна імпульсам любові й доброзичливості від народження та у повсякденному житті. Це цілком пояснює такий факт: коли наступна черга літаків *бембардувала* будівлю уряду, багато представників найвищих поліційних та військових звань учинили самогубства, бо не могли пережити жахливих докорів сумління, пов'язаних із провадженою ними дотеперішньою політикою. Якщо додати ще й те, що сам генерал Діаз, перш ніж застрелитися, наказав відчинити тюрми і випустити всіх політв'язнів, то легко буде зрозуміти надзвичайну жорстокість боїв, які розгорнулися впродовж ночі. Втім, віддалені від міста авіабази не зазнали втрат, а їхні офіцери мали свої інструкції, яких дотримувалися до останнього. Військові ж та політичні спостерігачі у своїх герметичних бункерах, розуміючи, що відбувається, вирішили вдатися до крайнощів, які остаточно ввели увесь Нонас у стан масового божевілья. Про все це ми у «Гілтоні» навіть не здогадувалися. Десь об одинадцятій вечора на сцені театру воєнних дій, тобто на площі спільно із довколишніми пальмовими газонами, з'явилися перші танкові підрозділи, які повинні були покінчити з любов'ю до ближнього, що їй проявляла поліція, тож вони діяли, не жаліючи нікого. Бідний Альфонс Мовен стояв за крок від місця, де розірвалася граната задобрення. Силою вибуху йому відірвало пальці лівої руки та ліве вухо, а він стояв і запевняв мене, що та рука вже давно не була йому потрібна, а про вухо взагалі не варто турбуватися — якби я захотів, він зараз же міг пожертвувати й друге. Мовен навіть видобув із кишені складаний ніжик, який я обережно забрав, а потім відвів його до імпровізованого лазарету, де ним зайнялися секретарки видавців-визвольників, котрі всі як одна ридмом ридали внаслідок хімічного навернення. Вони не лише повдягалися, а й ходили із шарфами на обличчі, аби нікого не спокушати до гріха. Деякі, кого пройняло найбільше, навіть пообрізали, бідолахи, собі волосся майже до самої шкіри. Повертаючись із лазарету, я мав нещастя наткнутися на групу видавців. Я їх одразу й не впізнав: вони понаягували на себе якісь старі джутові мішки, підперезалися мотузками, які водночас слугували їм для бичування, і, впавши на коліна, навперебій просили мене змилосердитись і добряче відшмагати їх за розбещення суспільних звичаїв. Яким же було моє здивування,

коли я впізнав у цих флагелантах¹ працівників «Плейбоя» разом із головним редактором! Власне, саме він і не дозволив мені викрутитися, бо надто вже його допікало сумління. Вони благали мене, розуміючи, що тільки я, завдяки кисневому апарату, можу їм зараз допомогти. Зрештою, всупереч власній волі я погодився заради святого спокою задовольнити їхнє прохання. Рука моя заніміла, у кисневій масці мені зробилося душно, я побоювався, що не знайду запасного балона з киснем, коли цей закінчиться, а ті «плейбоївці» вишикувалися в довжелезну чергу і не могли дочекатися своєї хвилини. Щоби вони відчепилися від мене, я наказав їм позбирати всі ті різнокольорові плакати з бічного крила «Гілтона», які вибух *бемби* порозкидав навколо, утворивши якусь подобу Содому й Гоморри. Виконуючи моє прохання, вони згромадили плакти у величезну купу біля входу в готель і підпалили. На жаль, дислокована неподалік артилерія, тлумачачи це вогнище як певний сигнал, сконцентрувала на нас вогонь. Я втік одним із перших, але у підвалі потрапив у руки Гарві Сімворта — письменника, якому спало на думку переробляти дитячі казки у порнографічні твори (це він написав «Червону Шапочку на виріст» й «Алі Бабу та сорок збоченців»), а потім він заробив статки на перелицьовуванні світової класики — він усього-лише до кожної назви додавав слова «статеве життя» (наприклад, «... гномів з Білосніжкою», «... Яся з Малгосею», «... Аладина з лампою», «... Аліси у Дивокраї», «... Гуллівера» і так далі без кінця). Марно я йому пояснював, що вже й поворухнути рукою не можу. «У такому випадку, — кричав він, ридуючи, — ти принаймні повинен хоча б копнути». Що ж було робити — я знову піддався. Після всіх цих пригод я був такий втомлений фізично, що ледь дійшов до протипожежного приміщення, де, на щастя, відшукав ще кілька повних кисневих балонів. На гідранті сидів професор Троттельрайнер, заглиблений у читання футурологічних доповідей, почувавшись щасливим від того, що у своїй кар'єрі затятого завсідника конгресів нарешті знайшов трохи часу на читання. Тим часом *бембардування* продовжувалося. В особливо складних випадках ураження добротою (найжахливішим був напад всезагальної милості із конвульсіями ніжності) професор Троттельрайнер радив припарки та великі порції касторки з одночасним промиванням шлунка.

У прес-центрі Стентор, Вулі з «Herald», Шаркі та фоторепортер Кюнтце, який зараз працював на «Paris Match», прямо з масками на обличчях грали в карти, бо через брак зв'язку все одно не мали

¹ Релігійні аскети-фанатики, що проповідували публічне самобичування заради спокутування гріхів.

чим ліпшим зайнятися. Коли я почав вболівати за них, прибіг Джо Міссенджер, досвідчений американський журналіст, на ходу розповідаючи про те, що поліції роздають пастилки фуріязолу для нейтралізації бенігнаторів. Нам не треба було повторювати двічі — ми погнали до підвалів, однак невдовзі з'ясувалося, що новина була фальшивою. Ми вийшли на вулицю, і я меланхолійно зауважив, що готель понищив на кількадесят верхніх поверхів — лавина мотлоху поглинула мій номер разом з усім, що там знаходилося. Заграва охопила три чверті неба. Плечистий поліціант у шоломі чимдуж гнав за якимось підлітком, волаючи: «Стій, стій, заради бога, я тебе кохаю!» — але той якось пропускав це повз вуха. Усе стихало, а журналістів мучила професійна цікавість. Ми обережно попрямували в бік парку. У ньому проходили (за безпосередньої участі таємної поліції) чорні, білі, рожеві й змішані меси. Навколо стояв, ридма ридаючи, величезний натовп людей, над головами яких здіймалися таблички з написами: «ОБРАЖАЙТЕ НАС, МИ — ПРОВОКАТОРИ!». Зважаючи на кількість цих навернених Юд, урядові витрати на них мали бути величезними, що негативно позначилося на економічній ситуації Костарікани. Повернувшись до готелю, ми побачили перед ним інший натовп. Поліцейські нишпорки, перевдягнувшись у псів з гори Святого Бернара¹, виносили з готельного бару найдорожчі напої й роздавали всім без розбору, а в самому барі поліціанти і протестувальники дружно горланили пісні — навпереміж підривні й оборонні. Тоді я заглянув у підвал, але сцени навернення, ніжності, каяття та любові, які я там побачив, так мене збентежили, що я подався в протипожежні приміщення, де, як я знав, сидів професор Троттельрайнер. Проте він, на моє здивування, встиг знайти собі трьох партнерів, з якими тепер грав у бридж. Доцент Кетцалькоатль² походив козирним тузом, що так розгнівало Троттельрайнера, що той вийшов з-за столу. Коли разом з іншими я намагався його заспокоїти, у прочинені двері зазирнув Чаркі з новою про виступ генерала Акільо, щойно переданий по радіо: генерал обіцяв утопити заколот у крові методичним бомбардуванням міста. Після короткої наради ми вирішили переміститися на найнижчий поверх «Гілтона», себто каналізаційний, який розміщувався під бомбосховищами. Оскільки кухня готелю лежала в руїнах, то не було чого їсти. Зголоднілі протестувальники, філуменісти і видавці напихалися

¹ Йдеться про сенбернарів — породу собак, яку почали розводити ченці великого притулку монастиря святого Бернара (італійські Альпи).

² Бог ранкової зорі і культовий герой у релігіях багатьох народів Мезоамерики, зокрема майя та ацтеків (ацт. Quetzalcoatl — «пернатий змія»).

шоколадними плитками, батончиками й галяретками, що підвищували потенцію, — все це вони знайшли у спорожнілому *Centro erotico*, що розташовувався на розі готельного крила. Я бачив, як вони мінилися з лиця, коли афродизіаки з іншими любчиками змішувалися в їхній крові з бенігнаторами. Страшно було й думати, до чого може призвести ця хімічна суміш. Я бачив братання футурологів з індіанськими вуличними чистильниками взуття, таємних агентів в обіймах покоївок та кельнерок, близьку дружбу товстелезних пацюків із котами — більше того, усіх підряд лизали поліцейські собаки. Наша повільна мандрівка із постійним пробиванням дороги далася мені взнаки, особливо враховуючи те, що я йшов останнім і ніс на собі всі запасні кисневі балони. Обмилуваний, зацілований в руки й ноги, голублений, ледь не задушений обіймами та пестощами, я вперто пробивався вперед, аж поки не почув тріумфального вигуку Стентора, який нарешті віднайшов вхід до каналізації. Останні наші зусилля пішли на те, щоби зсунути важезлезний люк, потім ми по черзі почали спускатися у бетонний колодязь. Підтримавши професора Троттельрайнера, в якого послизнулася нога на сходинці металевої драбини, я запитав його, чи таким він уявляв собі цей конгрес. Замість відповіді професор намагався поцілувати мені руку, що одразу ж пробудило в мені певні підозри — і дійсно, виявилось, що в нього з'їхала маска й він встиг трохи ковтнути за-добрювального повітря. Ми зараз же вирішили вжити заходів — знущення, дихання чистим повітрям і читання вголос доповіді Гаякави (це була ідея Гаулера). Опритомнівши, що було помітно з низки добрячих прокльонів, професор продовжив похід разом із нами. Незабаром у млявому світлі ліхтарика ми помітили олійні плями на чорній поверхні каналу. Цей факт ми зустріли з найвищою радістю, оскільки зараз від поверхні *бембардованого* міста нас відділяло десять метрів землі. Та яким же було наше здивування, коли виявилось, що про цей сховок подумав уже хтось до нас! На бетонному порозі сиділа вся дирекція «Гілтона», завбачливі менеджери запаслися надувними кріслами з готельного басейну, радіо, батареями пляшок із віскі та «Швепсом» і навіть безліччю холодних закусок. Оскільки вони теж скористалися кисневими апаратами, то про те, щоби чимось поділитися з нами, навіть не йшлося. Проте ми прибрали щонайгірнішого вигляду, а оскільки за нами була ще й кількісна перевага, то це їх переконало. В умовах такої дещо примусової згоди ми взялися за омарів — цією не передбаченою у програмі з'їзду вечерею закінчився перший день нашого футурологічного конгресу.